

Ministeren

Uddannelses- og Forskningsudvalget
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

18. marts 2022

Til udvalgets orientering fremsendes hermed mit talepapir fra det åbne samråd i Uddannelses- og Forskningsudvalget tirsdag den 15. marts 2022 vedr. industrispionage.

**Uddannelses- og
Forskningsministeriet**

Børsgade 4
Postboks 2135
1015 København K
Tel. 3392 9700
ufm@ufm.dk
www.ufm.dk

Med venlig hilsen

CVR-nr. 1680 5408

Jesper Petersen

DET TALTE ORD GÆLDER

Samrådsspørgsmål C

Mener ministeren, at der er behov for en bredere indsats for at imødegå udenlandsk industrispionage og påvirkningskampagner på danske universiteter, end den indsats, som det enkelte universitet kan yde inden for rammerne af det såkaldte faglige selvstyre?

Samrådsspørgsmål D

Er ministeren optaget af andre former for udøvelse af indflydelse på danske universiteter end industrispionage, eksempelvis i form af påvirkningskampagner eller ved at udenlandske myndigheder eller ambassader forsøger at få sine ansatte ansat ved danske universiteter, og i så fald, bør det så være således, at eksempelvis en ambassadeansat fra Tyrkiet, Rusland, Kina eller Saudi-Arabien fast kan forestå undervisning af danske bachelorstuderende?

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Samrådsspørgsmål E

Vil ministeren styrke de interne retningslinjer der er for udpegning og ansættelse af f.eks. kinesiske forskere, således at forskere fra lande der er kendt for at begå industrispionage, ikke kan lede forskningsgrupper og forskningsafdelinger mv. i Danmark?

Samrådsspørgsmål G

Vil ministeren – i lyset af, at skiftende ministre har de seneste mange år opfordret til et øget samarbejde mellem industrien og universiteterne - i samarbejde med regeringens andre ministre tage initiativ til at beskytte danske virksomheder og sikre de videnstunge industrier?

Samrådsspørgsmål F (til EM-M)

Mener ministeren, set i lyset af PET's vurdering af spionagetruslen mod Danmark, at det giver mening at stramme loven, så udlændinge fra udvalgte lande eksempelvis ikke kan blive ansat i en højtstående stilling i en videnstung dansk virksomhed eller investere i bestemte typer virksomheder i Danmark?"

[Indledning]

Først og fremmest vil jeg gerne takke udvalget for fire relevante og aktuelle spørgsmål. Jeg har set frem til at kunne drøfte udfordringerne med udenlandsk indblanding på danske uddannelses- og forskningsinstitutioner og til at redegøre for regeringens holdning og igangværende initiativer.

Jeg skal indledningsvist understrege, at der naturligvis er grænser for, hvad jeg kan komme ind på under et åbent samråd. Selv hvis vi lukkede dørene, er der forhold, jeg kun ville kunne redegøre for under skærpet fortrolighed. Det antager jeg, at udvalgsmedlemmerne forstår.

Jeg vil besvare spørgsmålene C, D, E og G samlet, og erhvervsministeren spørgsmål F.

[Forskning er per definition international]

Lad mig indledningsvist understrege, at internationalt uddannelses- og forskningssamarbejde helt generelt er til Danmarks fordel. Forskning og innovation er udpræget international i sin natur, og internationalt samarbejde er af særlig interesse for en lille, åben økonomi som den danske.

Et stærkt og åbent internationalt forsknings- og innovationssamarbejde giver adgang til højtspecialiserede forskningsfaciliteter i udlandet og den nyeste viden. Og så understøtter det tiltrækning af talenter til Danmark.

Hvis vi skal løse de globale samfundsmæssige udfordringer såsom klimaforandringerne. Hvis vi skal sikre, at Danmark er med i kapløbet om fremtidens teknologi. Og hvis vi skal bibeholde dansk forsknings høje kvalitet. Ja så kræver det, at vi samarbejder med de bedste forskningsinstitutioner og virksomheder rundt om i verden.

[Forskning som del af den geopolitiske magtkamp]

Det er der som sådan ikke noget nyt i. Bohr diskuterede kvantemekanik med Einstein. Og Henrik Dam, Aage Bohr, Niels K. Jerne og Jens Christian Skou modtog også alle en Nobelpris sammen med de internationale topforskere, de forskede med.

Der er heller ikke noget nyt i, at visse forskningsområder ikke kun har civil anvendelse. Niels Bohrs forskning i atomenergi er et godt eksempel.

Men vi ser i disse år en udvikling, hvor forskning og innovation i stadig stærkere grad kobles sammen med nationale sikkerhedspolitiske og økonomiske hensyn og er blevet en del af den geopolitiske magtkamp. Det viser situationen i Ukraine, og mange landes beslutning om at udelukke Rusland og Belarus som forskningspartnere tydeligt. Danmark var et af de første lande, der opfordrede uddannelses- og forskningsinstitutionerne til at indstille samarbejdet med institutioner i Rusland og Belarus.

Det er generelt vurderingen, herunder fra danske og andre vestlige efterretningstjenester, at visse lande har opprioriteret deres internationale forsknings- og innovationssamarbejde blandt andet med henblik på uretmæssig viden- og teknologioverførsel. Det gælder for eksempel støtte til talentprogrammer og udveksling af forskere og studerende. Det er vurderingen, at lande som Kina, Rusland og Iran bl.a. gennem spionage forsøger at få fat i den nyeste viden og teknologi.

Der er tale om et komplekst samspil af lovlige og ulovlige metoder, der i praksis er svære at gennemskue for danske institutioner og myndigheder.

I EU-regi havde man også fokus på dette i forbindelse med overgangen fra det ottende rammeprogram for forskning og innovation Horisont 2020 til det nuværende rammeprogram Horisont Europa, hvor Europa-Kommissionen

ændrede programmets internationale strategi. Hvor programmet tidligere var "åbent for verden", er det nu "så åbent som muligt, så lukket som nødvendigt".

Helt konkret betød det, at bl.a. Kina og Rusland er blevet udelukket fra deltagelse på særligt følsomme forskningsområder som kvanteteknologi og rumforskning.
[Truslen er reel]

På dette samråd kan jeg ikke udtale mig i detaljer om, hvad vores efterretningstjenester måtte foretage sig i relation til udenlandsk indblanding på danske forskningsinstitutioner.

Men helt generelt kan jeg sige, at både Politiets og Forsvarets Efterretningstjenester løbende følger udviklingen i det eksisterende trusselsbillede. Det gælder også i forhold til industri- og forskningsspionage samt påvirkningsvirksomhed og cybersikkerhed.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Som vi senest har set med PET's "Vurdering af spionagetruslen mod Danmark", er tjenesterne åbne omkring dette. Både FE og Center for Cybersikkerhed udgav i 2021 lignende vurderinger i form af "Udsyn 2021" og "Cybertruslen mod Danmark".

Disse rapporter påpeger, at dansk forskning kan være særligt udsat for spionage, udenlandsk indblanding, påvirkningsvirksomhed og cyberangreb. Rusland, Iran og Kina fremhæves specifikt som landeeksempler.

Så ja, truslen er reel, institutionerne er under pres, og tilfældene på udenlandsk indblanding bliver flere og flere.

[Vi skal være mere kritiske]

Vi må nok erkende, at vi tidligere og på flere områder har været for naive, for så vidt angår internationalt forskningssamarbejde.

Åbenhed er stadig et helt centralt princip for dansk forskning. Men vi skal tænke os om og tage de nødvendige forholdsregler. Vi kan ikke bare ukritisk dele viden, data og resultater med forskere fra alverdens lande i forskningens almennyttige navn. Vi må ikke sige ja til samarbejde, alene fordi der f.eks. følger en stor pose penge med. Og vi må ikke blindt stole på udenlandske samarbejdspartneres gode intentioner og respekt for grundlæggende værdier.

Der er derfor behov for en ny og skærpet tilgang til danske institutioners internationale samarbejde, hvor vi er opmærksomme på sikkerhedsmæssige, økonomiske og etiske risici, samtidig med at vi fremmer egne interesser.

Min opfordring til universiteterne og de videregående uddannelsesinstitutioner om at indstille deres samarbejde med institutioner i Rusland og Belarus er et tydeligt eksempel på, at regeringen er klar til at tegne en rød linje for, hvem vi vil samarbejde med. Selvfølgelig med fuld respekt for forskningsfrihed og den institutionelle autonomi. Og Danske Universiteters hurtige bekræftelse af at følge dén opfordring viser, at institutionerne er handlekraftige og opmærksomme på deres samfundsansvar.

[Regulering er ikke vejen frem]

Indstillingen af samarbejdet med institutioner i Rusland og Belarus er imidlertid exceptionel. Og jeg må slå fast, at udfordringerne, som fremhæves i PET's vurdering af spionagetruslen mod Danmark, ikke løses med stram regulering og fuld nedlukning af samarbejde.

Der er allerede regulering, som strafpålægger spionage, krænkelse af IP-rettigheder mv. Der er også regler for eksportkontrol, der både gælder produkter, men også "viden". Og som erhvervsministeren vil redegøre for om lidt, har vi vedtaget en ny lov om investeringscreening. Endelig er der en række principper for forskningsintegritet, ansvarlig forskningspraksis, institutionel autonomi og akademisk frihed, som vi skal værne om.

Mange af dilemmaerne i internationalt forskningssamarbejde handler om at skulle navigere i en gråzone, hvor der ikke nødvendigvis er tale om ulovligheder.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Dette stiller i høj grad krav om, at der opbygges både en opmærksomhedskultur og sikkerhedsprocedurer på de danske forskningsinstitutioner, som kan imødegå de potentielle etiske, sikkerhedsmæssige og økonomiske risici, som internationalt forskningssamarbejde indebærer.

[Internationalt samarbejde er ikke risikabelt per definition]

Det er vigtigt for mig at understrege, at internationalt samarbejde er nødvendigt for de danske institutioner, for danske virksomheder og for dansk økonomi og konkurrenceevne. Det giver institutionerne udsyn og adgang til talenter og forskningsinfrastruktur. Det giver virksomhederne adgang til den nyeste viden, og det er en vigtig brik i Danmarks økonomiske diplomati og myndighedssamarbejde.

Og bare fordi, der er enkelte aktører, der vil gøre alt for at få fingre i dansk forskning eller for at udøve påvirkningsvirksomhed, betyder det selvfølgelig ikke, at udenlandske forskere, undervisere og studerende generelt har urent mel i posen.

Der kan med andre ord ikke sættes direkte lighedstegn mellem på den ene side risici og på den anden side internationalt forskningssamarbejde eller udenlandske universitetsansatte.

[Ansvarsfordeling]

I Danmark har institutionerne selvstyre. Det betyder, at det er institutionernes ansvar at bestemme, hvem de samarbejder med, ansætter, og indskrives som studerende. Det er også institutionernes ansvar at have blik for både sikkerhed og grundlæggende værdier i forbindelse med eksterne undervisere, herunder f.eks. ambassadeansatte.

Det er også deres ansvar at tilpasse ansættelses-, indskrivnings- og kvalitetssikringsprocedurer til det aktuelle trusselsbillede og løbende revurdere behov for konkrete tiltag på den baggrund.

Det er myndighedernes ansvar at holde institutionerne orienteret om den geopolitiske udvikling og trusselsbilledet og klæde dem bedst muligt på, så de er i stand til at modstå de risici, internationalt samarbejde kan indebære.

[PET pjece]

Og myndighederne tager dette ansvar meget alvorligt. Lad mig komme med et par eksempler:

For godt et år siden udgav Uddannelses- og Forskningsministeriet sammen med PET en pjece med otte gode råd til forskere og medarbejdere på danske institutioner om håndtering af udenlandsk indblanding og spionage.

PET har iværksat et opfølgende arbejde og har bl.a. rådgivet og briefet næsten alle danske forskningsinstitutioner om at beskytte ansatte, studerende og forskning mod udenlandsk indblanding.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Og PET er fortsat i dialog med universiteterne.

[URIS]

Uddannelses- og Forskningsministeriet har nedsat et Udvalg om retningslinjer for internationalt forsknings- og innovationssamarbejde, som er ved at færdiggøre deres anbefalinger til, hvordan vi fra dansk side kan finde den rette balance mellem potentielle risici og gevinster i danske forskningsinstitutioners internationale samarbejder.

Udvalget består af repræsentanter fra alle otte danske universiteter, en repræsentant fra professionshøjskolerne og en repræsentant fra hver af de offentlige forskningsfinansierende fonde.

Udvalget forholder sig bl.a. til, hvordan danske institutioner kan sikre sig mod: Brud på principperne for forskningsintegritet og ansvarlig forskningspraksis, herunder ansvarlig administration af forskningsdata og beskyttelse af ophavsret. Misbrug af teknologi, herunder militær anvendelse eller uetisk anvendelse i strid med menneskerettighederne.

Udenlandsk indblanding og sikkerhedsbrud fra udenlandske studerende og ansatte ved danske institutioner samt danske studerende på udveksling og ansatte på rejse i udlandet.

At samarbejdet bidrager til at styrke og opbygge forsknings- og innovationskapacitet på følsomme områder i ikke-ligesindede lande.

Jeg forventer, at udvalget afrapporterer til mig i løbet af foråret. Dernæst vil regeringen tage stilling til, om der er behov for nye tiltag.

Jeg kan dog allerede nu forudsige, at der løbende vil være behov for at justere den nye tilgang til internationalt forskningssamarbejde. Geopolitikken og trusselsbilledet ændrer sig hurtigt, og dette skal selvsagt reflekteres i det internationale forskningssamarbejde. Det tydeliggør ikke mindst krigen i Ukraine.

[Udvalgsarbejdet har allerede haft effekt]

Udvalgsarbejdet og udviklingen de seneste år har allerede haft en effekt på de danske institutioners opmærksomhed på udenlandsk indblanding. Universiteterne har indført strengere krav til deres forskeres internationale samarbejdsaftaler. Nogle universiteter har stoppet samarbejder med udenlandske talentprogrammer. Nogle er ved at revidere deres ansættelsesprocedurer. Og så har de oprustet arbejdet med at sikre institutionerne fysisk og digitalt mod udenlandsk indblanding.

Det er noget, der betrygger mig i, at vi er på rette spor i Danmark, og at institutionerne tager truslen alvorligt.

[Virksomheder kan trygt samarbejde med universiteterne]

Alle disse indsatser skal også bidrage til, at danske virksomheder ikke skal være bekymrede for, at samarbejde med danske forskningsinstitutioner medfører, at viden og nye resultater lander i de forkerte hænder.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Samarbejde mellem danske virksomheder og forskningsinstitutioner er helt centralt for dansk konkurrenceevne. Det ligger derfor regeringen meget på sinde, at virksomhederne har tillid til, at viden ikke uretmæssigt siver fra danske institutioner.

[Afslutning]

Lad mig runde af med at understrege, at jeg er enig i, at vi står over for nogle nye udfordringer på uddannelses- og forskningsområdet. Men jeg håber, at det står klart, at myndighederne og institutionerne allerede har igangsat et stort arbejde med at ruste dansk forskning og innovation bedre mod udenlandsk spionage, påvirkningsvirksomhed og uønsket viden- og teknologioverførsel.

Jeg håber også, at jeg har tydeliggjort, at indsatsen skal understøtte, at danske institutioner og virksomheder kan fortsætte med deltage i internationale forskningsprojekter, have udenlandske studerende og ansætte en udenlandsk medarbejder, hvis hun er den bedste til jobbet.

Vi må vænne os til, at internationalt samarbejde om uddannelse, forskning og innovation potentielt kan indebære en risiko. Men den risiko skal ses i forhold til risikoen ved at lade være.

Jeg vil nu give ordet videre til erhvervsministeren, som vi svare på spørgsmål F.

Tak for ordet.